

Міністерство освіти і науки України
Uniwersytet Rzeszowski
Wydział Muzyki
Рівненський державний гуманітарний університет
Інститут мистецтв

МИСТЕЦЬКА ОСВІТА ТА РОЗВИТОК ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ

Збірник наукових праць

Випуск 8

Рівне – 2022

Редакційна колегія:

Сверлюк Я.В. – доктор педагогічних наук, професор, директор Інституту мистецтв РДГУ;
Олексюк О.М. – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри теорії та методики музичного мистецтва Інституту мистецтв Київського університету ім. Бориса Грінченка;

Павелків Р.В. – доктор психологічних наук, професор, заслужений працівник освіти України, академік АН ВШ України, перший проректор Рівненського державного гуманітарного університету;

Пелех Ю.В. – доктор педагогічних наук, професор, заслужений працівник освіти України, академік Національної академії наук вищої освіти України, проректор з науково-педагогічної роботи, європейської інтеграції та інновацій;

Mirosław Dymon – Dr. hab., prof. Uniwersytet Rzeszowski Wydział Muzyki;

Лісова С.В. – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри теорії та методики професійної освіти Рівненського державного гуманітарного університету;

Малафійк І.В. – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри загальної і соціальної педагогіки та управління освітою Рівненського державного гуманітарного університету;

Дем'янчук О.Н. – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри методики викладання мистецьких дисциплін Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка;

Потапчук Т.М. – доктор педагогічних наук, професор кафедри теорії та методики дошкільної і спеціальної освіти Прикарпатського національного університету імені В. Стефаника;

Цюлюпа С.Д. – кандидат педагогічних наук, професор, завідувач кафедри духових та ударних інструментів Інституту мистецтв Рівненського державного гуманітарного університету;

Крижановська Т.І. – кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри історії, теорії музики та методики музичного виховання Інституту мистецтв Рівненського державного гуманітарного університету;

Прокопович Т.Ю. – кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри історії, теорії музики та методики музичного виховання Інституту мистецтв Рівненського державного гуманітарного університету;

Радковська Л.М. – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри історії, теорії музики та методики музичного виховання Інституту мистецтв Рівненського державного гуманітарного університету;

Сверлюк Л.І. – кандидат педагогічних наук, доцент, кафедра пісенно-хорової практики та постановки голосу Рівненського державного гуманітарного університету;

Филипчук М.С. – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри естрадної музики Рівненського державного гуманітарного університету.

*Рекомендовано вченою радою Рівненського державного гуманітарного університету
(протокол № 4 від 28.04.2022 р.)*

Мистецька освіта та розвиток творчої особистості : зб. наук. пр. /
М 656 Uniwersytet Rzeszowski wydział Muzyki, Рівнен. держ. гуманіт. ун-т,
Ін-т мистецтв. – Рівне : Волин. береги, 2022. – Вип. 8. – 192 с.

ISBN 978-966-416-932-2

Збірник наукових праць присвячений актуальним питанням професійної підготовки фахівців мистецького напрямку. Висвітлюються сучасні методологічні підходи розвитку творчої особистості студентів, охарактеризовано особливості музично-педагогічної діяльності.

Для викладачів і студентів мистецьких навчальних закладів, науковців й працівників в галузі музичної педагогіки та мистецтвознавства.

УДК 7.071.5

ЗМІСТ

РОЗДІЛ I.

Теорія і методологія мистецької освіти

<i>Крижановська Т.І.</i> До питання варіативності методики реалізації мистових ліній музичної освіти у початковій школі	5
<i>Крусь О.П.</i> Методологічні аспекти формування національної вихованості майбутніх учителів музики	10
<i>Кухар Я.О.</i> Особливості сакрального музикування за авторством М. Леонтовича	15
<i>Ногачевська І.В., Григорчук І.С.</i> Формування фахових компетентності студентів в процесі вивчення вокально-хорових дисциплін	22
<i>Парчук І.М., Гумінська О.О.</i> Методи розвитку навичок імпровізації учнів-піаністів ДМШ	28
<i>Пастушок Т.В.</i> Принципи формування комунікативної культури майбутнього диригента оркестрового колективу	35
<i>Сверлюк Я.В., Сверлюк Л.І.</i> Взаємодія диригента з творчим колективом як педагогічна проблема	41
<i>Якимчук С.Н.</i> Неперервність освіти студента-хормейстера як системне середовище формування особистості	49

РОЗДІЛ II.

Сучасні виміри мистецтвознавства

<i>Балаєва О.С.</i> Вараська музична школа, як один з основних осередків музичної культури Рівненського Полісся	55
<i>Столярчук Б.І.</i> Богдан Яремко – дослідник традиційних сопілкових інструментів і їх музики	60
<i>Даяк Ж.Ю., Бордун Н.Р.</i> Основні тенденції розвитку фортепіанного мистецтва Львівщини в контексті західноєвропейської музичної культури	65
<i>Гурин М.А.</i> Аматорське хорове виконавство м. Рівного на сучасному етапі національного культуротворення	73
<i>Димченко С.С., Савчин О.В.</i> Художні аспекти виконавської інтерпретації Концерту-поєми для баяна із симфонічним оркестром Альбіна Репнікова	78
<i>Димченко С.С.</i> Педагогічні погляди та диригентська майстерність Петра Свердлика	89
<i>Кривицька В.В.</i> Творча діяльність маестро П. Муравського на посаді художнього керівника державної хорової капели УРСР «Трембіта»	101
<i>Мельничук С.Ф.</i> Класичне музичне мистецтво та його фоновість в розрізі сучасної культури	105
<i>Остапчук М.М., Никон О.К.</i> Українське фортепіанне мистецтво у контексті розвитку вітчизняної музичної культури	112
<i>Осіпкіна Д.В.</i> Українське вокальне мистецтво: ключові аспекти становлення та розвитку	117
<i>Пастушенко А.С.</i> Родинно-побутова пісня, балада, як явище барокової культури	122
<i>Продан В.В.</i> Фортепіанна творчість Миколи Ластовецького в контексті розвитку української музичної культури	127

<i>Прокопович Т.Ю.</i> Столітній ювілей Миколи Лисенка в умовах ворожих ідеологій (за матеріалами воєнної преси).....	131
<i>Роговська В.О.</i> Стилiстичні особливості української сучасної хорової музики	136
<i>Харитон І.М.</i> Трансформація стражденного в системі координат культурової пісенної обрядовості української православної традиції.....	141
<i>Цапун Р.В.</i> Рокитнівщина: з фольклорної експедиції 1987 року.....	150

РОЗДІЛ III.

Методика музичного навчання і виховання

<i>Борщ К.О., Крижановська Т.І.</i> Розвиток художньої компетентності старшокласників методом творчого практикуму в курсі «Мистецтво»	158
<i>Василишин І.В., Гумінська О.О.</i> Методи та прийоми розвитку комунікативних навичок учнів 5-7 класів на уроках музичного мистецтва.....	164
<i>Висоцька Д.С.</i> Музичний розвиток дітей з особливими освітніми потребами на уроках фортепіано	169
<i>Кулакевич А.В., Радковська Л.М.</i> Ретроспективний аналіз проблеми «слухання музики» в педагогічній теорії та практиці минулого.....	174
<i>Малей Я.Р., Радковська Л.М.</i> Нетрадиційні уроки як важливий аспект розвитку особистості школяра	179
<i>Тарчинська Ю.Г., Тарчинська І.Г., Ткачук А.О.</i> Вплив інформаційних технологій на мистецьку освіту	183
Про авторів	189

Список літератури

1. Атаманчук Г.П. Хто є на Рівненщині. Енциклопедичний довідник. Рівне: видавець О. Зень, 2002. С.53.
2. Давидов М.А. Історія виконавства на народних інструментах (Українська академічна школа): [підручник для вищих та середніх музичних навчальних закладів]. вид. 2-ге допр., випр. К.: НМАУ ім. П.І. Чайковського, 2010. 592 с.
3. Димченко С.С. Моїм вимогливим вчителям життя! *Сім днів*. 1991. 25 травня.
4. Димченко С.С. Творчість М. В. Лисенка-Дністровського в контексті української національної музичної культури. *Культура України: Зб. статей*. Вип. 4. Харків, 1977. С. 147-152.
5. Димченко С.С. Історична спадщина М.В. Лисенка-Дністровського та її значення для вивчення української музичної культури. *Українська культура в іменах і дослідженнях: Наукові записки РДІК*. Вип.4. Рівне, 1998. С. 192 – 200.
6. Димченко С.С. Живий в своїх учнях. *Нова педагогічна думка*. Рівне. №1. 1999. С. 18-23.
7. Димченко С.С. Вплив творчої спадщини Петра Свердлика на розвиток музично-педагогічної думки України. *Народна музика*. 2005. №1. С. 10-11.
8. Столярчук Б.Й. Барви мелодій. 40 років факультету музичного мистецтва РГДУ. Енциклопедичний довідник. Рівне: Овід, 2011. С. 190-191.
9. Столярчук Б.Й., Митці Рівненщини. Енциклопедичний довідник. Рівне: видавець О. Зень, 2011.386с.
10. Димченко С.С. 40 років факультету музичного мистецтва РДГУ. Енциклопедичний довідник. Рівне: Овід, 2011. 352 с.

УДК 783.087.68(477) «19\20»

Кривицька В.В.

ТВОРЧА ДІЯЛЬНІСТЬ МАЕСТРО П. МУРАВЬСЬКОГО НА ПОСАДІ ХУДОЖНЬОГО КЕРІВНИКА ДЕРЖАВНОЇ ХОРОВОЇ КАПЕЛИ УРСР «ТРЕМБІТА»

Анотація. У публікації піддали аналізу ключові аспекти творчої діяльності художнього керівника капели «Трембіта» П. Муравського. В цьому контексті стверджуємо, що хоровий колектив «Трембіта» під орудою митця поступово професійно зростає у своїй творчій діяльності в системі координат поступу хорової культури України.

Ключові слова: *хорова Україна, хорове мистецтво, капела, «Трембіта», Муравський, хормейстер, диригент, маестро.*

Abstract. The publication analyzed the key aspects of the creative activity of the artistic director of the Trembita chapel P. Muravsky. In this context, we affirm that the choir "Trembita" under the guidance of the artist is gradually growing professionally in its creative activity in the system of coordinates of the progress of the choral culture of Ukraine.

Key words: *choral Ukraine, choral art, chapel, Trembita, Muravskyi, choirmaster, conductor, maestro.*

Постановка проблеми. Хорова капела «Трембіта» для сучасного національного музикознавства має надзвичайно важливе значення, адже вона була у витоках хорového мистецтва України ще на початку ХХ століття, та стала для сучасників взірцем хорového виконавства з точки зору того колективу, який запропонував яскраві зразки як західно-європейської хорової літератури так і національної сучасної хорової культури (численні обробки українських народних пісень, а також пісні народів світу). Таким чином державна академічна хорова капела «Трембіта» стала своєрідною візитівкою, що тримає зразковий рівень, якого прагне досягнути все сучасне хорове виконавство України на сучасному етапі.

Аналіз наукових досліджень та публікацій. Вдаючись до аналітики заявленої нами теми, вважаємо за потрібне вказати на ряд праць та публікацій найрізноманітніших дослідників, що стосується періоду життєдіяльності П. Муравського під час його очолювання хорової капели «Трембіта».

О. Бенч широкомаштабно досліджувала життя та творчість митця, а також написала достатню велику кількість робіт, що стосуються творчої діяльності П. Муравського, зокрема і у хоровій капелі «Трембіта». Візьмемо до прикладу монографію «Павло Муравський. Феномен одного життя», де авторка розповідає про те, що народження особистості П. Муравського є неординарним явищем. Адже митець, очолюючи провідні хорові колективи України, в тому числі і хорову капелу «Трембіта», був зачинателем і продукантом особливої хорової культури, яка в подальшому в усіх цих колективах розвивалася вже в сучасний період становлення хорového мистецтва і дала неабиякі плоди сьогодні, адже усі надбання П. Муравського лягли в основу творчої діяльності цих колективів, що і дало змогу їм об'єктивно розвиватися досягаючи найвищих вершин сьогодні.

М. Лешнік у «Сторінках музичного минулого Львова» вказав про те, що хорове товариство України вважає, хорова капела «Трембіта» під орудою П. Муравського та його помічників вийшла на новий, достатньо високий рівень в українському хоровому мистецтві, та розпочала свою гастрольну діяльність, як один із хорових провідних хорових колективів не тільки в Україні, а й поза її межами.

Мета дослідження. Висвітлити період творчої діяльності П. Муравського у якості художнього керівника та головного диригента хорової капели «Трембіта».

Виклад основного матеріалу дослідження.

Хорова капела «Трембіта» почала свою роботу 16 січня 1939 року, тоді її склад налічував 72 співаки. Першим керівником капели був Д. Котко, згодом П. Гончаров, О. Сорока, і з 1946 року капела співала під орудою відомого симфонічного диригента та композитора М. Колеси.

У січні 1948 року художнім керівником капели «Трембіта» призначили П. Муравського. З перших днів роботи у цьому колективі, Павло Іванович творчо співпрацював з рядом львівських композиторів –

А. Кос-Анатольським та Є. Козаком та ін. Зауважимо також, що капела «Трембіта» в період керуванням нею Павлом Муравським була, як вважають дослідники, першим виконавцем ряду хорових творів місцевих композиторів і здобула визнання не тільки в Україні, а й у всіх республіках Радянського Союзу, у яких побувала з концертними турне.

В період творчої діяльності Павла Муравського в капелі «Трембіта» хормейстерами колективу були достатньо знані хорові диригенти Західної України – В. Василевич та Є. Вахняк. П. Муравський з неабиякою теплотою згадував цих митців, його помічників, наділяючи найкращими епітетами, що характеризували їх як високих хорових диригентів-професіоналів [2].

Надзвичайно велике значення маестро в період творчої діяльності із хоровою капелою «Трембіта» надавав акапельному співу, як найдосконалішій формі хорового музикування. Завдяки такому підходу у своїй творчій діяльності митець разом із своїми помічниками-однодумцями виводить хоровий колектив «Трембіта» на якісно вищий професійний рівень.

В скорому часі «Трембіта» стає одним із найпопулярніших професійних хорових колективів в Радянському Союзі й достатньо мобільним з точки зору гастрольних турне, що сприяло популяризації капели в найрізноманітніших регіонах Радянського Союзу. Так, в Прибалтійських республіках (м. Рига), хоровий колектив продемонстрував високий виконавський рівень і чарував своїм мистецтвом численних слухачів цього краю [5].

Ведучи активну гастрольну діяльність, капелою «Трембіта» було записано понад 250 хорових творів, що сформувало фонд записів колективу, які збагатили репертуар найширшою палітрою виконаних хорових творів, і створили капелі відповідне творче амплуа [1].

За свідченням дослідниці О. Бенч хорова капела «Трембіта» запропонувала хоровий концерт для гостей з Києва, а саме для артистів Державного Українського народного хору, який гастролював в Західній Україні восени 1948 року. Після концерту П. Муравський отримав багато схвальних відгуків від свого вчителя та наставника, а також від інших митців-професіоналів, що були присутні на цьому хоровому святі [1].

Також зауважимо, що хоровий капелі «Трембіта» під орудою П. Муравського було властивим створення ідеальної художньої образності буквально у кожному хоровому творі, що виконувався цим колективом.

На загал репертуарна політика хорового колективу «Трембіта» надзвичайно скрупульозно обдумувалася метою сформувати ті чи ті концертні програми, що були б насичені як найкращими зразками західно-європейської класики, так і творами українських композиторів класиків, романтиків, а також творців сучасного композиторського бомонду.

Упродовж шістнадцяти років часу роботи з хоровою капелою, Павло Муравський підтримував тісний зв'язок з рядом львівських композиторів. Завдяки такій співпраці багато творів отримали широкий відгук у великої кількості слухачів, а композитори – стимул для подальшої творчої

праці. Загальний репертуарний список тоді складав не менше 500 найменувань, із яких 130 творів львівських композиторів, 200 – радянських митців, понад 25 – великої форми, української, російської та західноєвропейської класики близько – 70, пісень народів СРСР більше – 100, а також репертуар був багатий на достатньо велику кількість пісень народів світу [10].

Акцентуємо увагу на творчій праці Павла Івановича над програмами з українських народних пісень та їх виконанням. Це бездоганна криниця краси й радощів у роботі над кожною народною піснею, які маестро знав досконало й безмежно любив [7].

Звертаємо нашу увагу і на те, що митець був яскравим творцем музичних образів, що підіймали на достатньо високий виконавський хоро-вий рівень найрізноманітніші зразки творчості різних композиторів, які намагалися у свої творах створити найдосконаліші моделі художньої образності як естетичного явища. Саме до ряду таких хормейстерів і відносимо Павла Муравського, який мав рідкісний дар природи, а також Божу іскру, що дозволяла йому створювати художню образність близьку до досконалості [11].

А отже, підсумовуючи творчу діяльність митця П. Муравського у хоровій капелі «Трембіта» вважаємо, що хоровий колектив того часу піднявся на достатньо високий професійно-виконавський рівень, який дозволив впродовж наступних років і десятиліть активно зростати хоровому колективу, розвиваючи хорову культуру України до найвищих стандартів естетики хорового виконавства.

Висновки. Досліджуючи період творчої діяльності митця у хоровій капелі «Трембіта», стверджуємо – Павло Муравський як митець найвищого гатунку в період другої половини ХХ початку – ХХІ століть створив свою авторську творчу лабораторію хорового музикування в Україні, яка не тільки визначала найвищий рівень розвитку хорового мистецтва цього часу, а і задала високу планку його розвитку в майбутньому.

Список використаної літератури

1. Бенч О. Павло Муравський. Феномен одного дня. Київ: Дніпро, 2002. 647 с.
2. Бенч О. Феномен одного життя. 100-ліття Павла Муравського. *Українська культура*. – 1995. – №2. – 5 с.
3. Гринчишин М. «Трембіта» в Києві. *Українське слово*. Канада, 1951. С. 14-19.
4. Драч І. Павлові Івановичу Муравському. Павло Муравський. Чистота співу – чистота життя. Київ: ВЦ «Просвіта», 2012. С. 386-387.
5. Завітневич Г. Нестор Городовенко. *Музика*. 1995. №3. С. 23-25
6. Камянець-Подільський державний міський архів. Ф. 241. Оп. 1. Спр. 889.
7. Тилик І. Творчий метод П. І. Муравського як біоенергетичний та психофізичний феномен. Таїна вокально-хорового звукопису. Київ: ВЦ «Просвіта», 2012. С. 432-443.
8. Ущатовський Ф. Наш Муравський. Чистота співу – чистота життя. Київ: ВЦ «Просвіта», 2012. С. 518-520.

9. Халебський П. І. Країна козаків. Київ, 1995. С. 12-15.
10. Чесноков А. Вогонь, енергія таланту Павла Івановича. Чистота співу – чистота життя. Київ: ВЦ «Просвіта», 2012. С. 483-488.
11. Швець В. Назавжди зайняв своє достойне місце серед славетних імен українців. Чистота співу – чистота життя. Київ: ВЦ «Просвіта», 2012. С. 510-517.
-

УДК 7.072.2

Мельничук С.Ф.

КЛАСИЧНЕ МУЗИЧНЕ МИСТЕЦТВО ТА ЙОГО ФОНОВІСТЬ В РОЗРІЗІ СУЧАСНОЇ КУЛЬТУРИ

Анотація: У статті дається загальна характеристика закономірностей побутування та сприйняття класичної музики у сучасному цивілізаційному середовищі. Виявляються функції класичної музики у озвучуванні простору повсякденності. Визначається, що класична музика своєю присутністю формує ілюзію гармонійності, естетичної привабливості навколишнього простору, звичайних дій та соціальних відносин, сприяє стирання кордонів між віддаленими історичними епохами, привносить у життєву буденність відчуття духовної змістовності та значущості.

Ключові слова: класична музика, мистецтво, неокультура, техногенність, катарсис, естетика.

Annotation. The article gives a general description of the laws of existence and perception of classical music in a modern civilized environment and everyday life. The article deals with particular functions of classical music indicated as a substitute for "empty" time, as a background in the process of working and different contexts of "live" communication. Classical music creates the illusion of harmony and aesthetic attraction of the surrounding world, everyday activities and social relationships.

Keywords: classical music, art, neo-culture, technogenicity, catharsis, aesthetics.

Постановка проблеми. Існує сьогодні думка, що в 21 столітті практично не залишилося класичної музики, вона не користується настільки великою популярністю, як у минулі часи. Саме поняття класичної музики передбачає період класицизму, який тривав з 1750 до 1830 року. Таким чином, це дуже обмежений період. Сьогодні під класичною ми розуміємо будь-яку серйозну музику. У стійку звичку увійшло прирівнювати до класики строгу та лаконічну музику, яка суттєво відрізняється від поширеного у сучасній культурі рок, поп, чи реп напрямків.

Останні десятиліття у суспільстві спостерігається занепад моральності та духовності. У світі людина живе і розвивається, оточена безліччю різноманітних джерел сильного впливу на неї як позитивного, і негативного характеру (це, насамперед, засоби масової комунікації та інформації). На молодіжних концертах, дискотеках звучить переважно елементарна музика,

Наукове видання

МИСТЕЦЬКА ОСВІТА ТА РОЗВИТОК ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ

Збірник наукових праць

Випуск 8

Відповідальний за випуск
Сверлюк Ярослав Васильович

Технічний редактор
Віталій Власюк

*Редакційна колегія не завжди поділяє погляди авторів,
висвітлені у збірнику.
За достовірність фактів, точність цитат та можливі помилки
повну відповідальність несуть автори опублікованих матеріалів.*

Підписано до друку 15.04.2022 р. Формат 60x84 1/16. Папір офсет.
Гарнітура «Times». Друк офсет. Ум. друк. арк. 11,16. Наклад 100 пр. Зам. 33.
Видавництво «Волинські береги».
33028 м. Рівне, вул. 16 Липня, 38; тел./факс: (0362) 62-03-97;
e-mail: oberegi97@ukr.net
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру суб'єкта
видавничої справи ДК № 270 від 07.12.2000 р.

Надруковано у друкарні видавництва «Волинські береги».